

Ρωτώ τον ζωγράφο Κομέτ αν νοσταλγούσε την Πόλη όταν έφθασε στο Παρίσι, το 1971, με τη φοιτητική του υποτροφία για τη σχολή Καλών Τεχνών. «Εκείνο που νοσταλγούσα ήταν ο Βόσπορος», μου απαντά, «προπαντός στην αρχή. Πηδούσα στο ποδήλατό μου και πήγαινα πρωί πρωί να δω το Σηκουάνα να κυλάει».

Αυτή η θάλασσα που κυκλοφορεί στην καρδιά της πόλης μαγνητίζει τους ανθρώπους και αναμοχλεύει τη διάθεση και τα όνειρά τους. Ο Βόσπορος έχει τους ονειροπόλους του, αυτούς που, καθισμένοι πάνω στα βραχάκια στις όχθες του ή στις βεράντες των καφενείων, εκστασιάζονται βλέποντας τα νερά του να λιάζονται. Έχει και τους περιπατητές του, που πηγαινοέρχονται στην παραλία συντονίζοντας το βήμα τους με τις δικές του αναταράξεις ενώ άλλοι, πιο τυχεροί, τον ατενίζουν από μακριά, νύχτα μέρα, από τα ορθάνοιχτα παράθυρα ή τα μπαλκόνια τους, από το ύψος των διαμερισμάτων τους, στο Τσιχανγκίρ ή στο Ορτάκιοϊ. Μερικοί κανονίζουν τις διαδρομές τους μες στην πόλη, έτσι ώστε κάποια στιγμή ν' αντικρίσουν ξαφνικά μπροστά τους τα κύματα ζωντανά, καθραρισμένα στο άνοιγμα κάποιων

σκοτεινών σοκακιών, σαν γαλάζια ορθογώνια που φωσφορίζουν ανάμεσα στις κάθετες πλευρές των κτιρίων.

Είναι τέτοια η έλξη του Βοσπόρου που δεν αφήνει το βλέμμα σου να στραφεί αλλού. Παρατάς τα τείχη και τρέχεις στο Βόσπορο. Τα τείχη είναι ο χρόνος, το αμετακίνητο, το γκριζο, το κλειστό. Ο Βόσπορος είναι ο χώρος, το ρευστό, το γαλανό, το ανοιχτό.

Τις πρώτες μέρες που περνάω στην Πόλη με απασχολεί πολύ. Ίσως υπερβολικά. Το καταλαβαίνω μόλις τώρα που ανοίγω τις σημειώσεις μου. Επί δύο χρόνια μένω σ' ένα ξενοδοχείο που βρίσκεται λίγο πιο κάτω από το Μπεσικτάς (αργότερα θα εγκατασταθώ στο Πέραν, στο Μπέιογλου, κοντά στο λύκειο Γαλατασαράι). Το μπαλκόνι του δωματίου μου βλέπει πάνω στο Στενό. Το πρωί τραβάω τις κουρτίνες και αγναντεύω. Τα νερά, τα καράβια, ο αέρας, το φως, τα πάντα αεικίνητα αλλάζουν θέση κάθε στιγμή. Πάνω στην υγρή επιφάνεια μετακινούνται μακριές σειρές στροβίλων που υπνωτίζουν. Προς το μέρος τους συγκλίνουν θάλασσες και ήπειροι που συναντήθηκαν χάρη στο ρεύμα, κι εκείνο, με τα δυο του στόματα, θαρρείς ότι ανοίγεται στον άπειρο κόσμο. Δεν αφήνω πια το μπαλκόνι μου. Κάποια μέρα αλλάζω ξενοδοχείο και κατευθύνομαι προς την Αγία Σοφία. Μόλις τελειώνω με τις επισκέψεις στη γύρω γειτονιά, κατεβαίνω τρέχοντας προς το Μαρμαρά, και ξαναγυρίζω στο Βόσπορο. Από την πούντα του Σαραγιού, η θέα είναι καλή, ακριβώς πάνω στον άξονα.

Το στόμα του Βοσπόρου: ένα χείλι ασιατικό και το άλλο ευρωπαϊκό.

Ο Βόσπορος ή το πέρασμα του Βοδιού είναι ένα φιδογυριστό κανάλι που χωρίζει την Ευρώπη από την Ασία. Ονομάστηκε έτσι επειδή η θεά Ιώ, μεταμορφωμένη σε αγελάδα, πέρασε από εκεί κολυμπώντας. Τόσο οι Βυζαντινοί όσο και οι Τούρκοι το αποκαλούσαν απλά Στενό ή Μπογάζι. Το μήκος του σε ευθεία γραμμή (όπως το πέταγμα των μικρών μαύρων πουλιών που φτεροκοπούν αδιάκοπα πάνω από τον αφρό των κυμάτων του) είναι είκοσι εννιά χιλιόμετρα. Το πλάτος του δεν είναι παντού το ίδιο: μικρότερο από τρία χιλιόμετρα στην είσοδο του Μαρμαρά αλλά πέντε εκεί που τα νερά του σμίγουν με τα νερά της Μαύρης Θάλασσας. Η κοίτη του βαθιάει προς τη Μαύρη Θάλασσα –το μέσο βάθος της υπολογίζεται περίπου στα εξήντα μέτρα– υπάρχουν όμως και κάποια ρήγματα που φτάνουν τα εκατόν είκοσι μέτρα, κυρίως ανάμεσα στο Καντιλί και το Μπεμπέκ, στο σημείο όπου το πλάτος του περιορίζεται στα εξακόσια μόλις μέτρα. Το ρεύμα του Βοσπόρου μεταβάλλεται στη διάρκεια της ημέρας, αντλώντας την ορμή του από τις αντίθετες δυνάμεις που το δυναστεύουν. Μια σφοδρή υπόγεια άμπωτη, μπαίνοντας στο Μαρμαρά, απωθεί τα επιφανειακά νερά κατά το βοριά. Γενικά η κίνηση του Βοσπόρου, διστακτική, διακοπτόμενη και μεπισωγυρίσματα τον σπρώχνει σε οκτώ διαφορετικές κατευθύνσεις, και του χαρίζει αυτήν τη φιδίσια σιλουέτα που πλαισιώνεται με μια μπορντούρα από ακρωτήρια,

κόλπους, λαιμούς, μικροκοιλώματα και αγκώνες όπου συντρίβονται οι δίνες του.

Από το Τόπκαπι μέχρι το ακρωτήριο του Σαραγιού, εκατοντάδες Τούρκοι κάνουν μπάνιο και ηλιοθεραπεία κάτω από την παραλιακή λεωφόρο. Είναι το μπάνιο των αντρών: κάθονται στους σκεπασμένους με πράσινα φύκια βράχους ή ξαπλώνουν στο πεζοδρόμιο, πάνω στις πετσέτες, καμιά φορά και στα χαλάκια της προσευχής, με τα ρούχα τυλιγμένα στο πλάι τους. Ούτε μία γυναίκα (μολονότι υπάρχουν και κάποιες που βολεύονται σε χαλιά με τα παιδιά τους αλλά από την άλλη μεριά του δρόμου, στη σκιά του θαλάσσιου τείχους). Μερικοί φτιάχνουν και παραβάν από χαρτόνι. Οι περισσότεροι φορούν νάιλον μαύρα μαγιό, άλλοι βαμβακερά σλιπ. Όλοι καπνίζουν και κουβεντιάζουν ζωηρά, άλλοι φαρεύουν. Ξεχωρίζουν πολλές ανοιχτόχρωμες επιδερμίδες, λιγιστοί εκείνοι που έχουν φηθεί στον ήλιο, οι μαυρισμένοι, σχεδόν απανθρακωμένοι.

(Στο ίδιο μέρος, το χειμώνα: η παραλιακή έρημη, ο αέρας κρύος, τσουχτερός, έρχεται κατά κύματα από τη στενωπό του Βοσπόρου, μόνο κάποιες μικρές παρέες ψαράδων κουκουλωμένων με τα μπουφάν τους. Και μέσα στο νερό ένας θαρραλέος σαραντάρης χωρίς φόρμα κατάδυσης, με μάσκα, σωλήνα και καμάκι φαρεύει ανάμεσα στους βράχους. Παρακολουθώ τις κινήσεις του και όταν αρχίζω να κρυώνω πολύ, φεύγω.)